

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cijena: na godinu K. 12 — Za pò godine K. 6 — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 i suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para petit redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Zadar - Šibenik.

Da prisposobljamo? Zašto, čemu?

Prisiljeni vječnim zapostavljanjem našega grada, potaknuti ljutom potrebom, a ne iz objesti, prema važnosti Šibenika i okolice, koja se proteže od Trogira, Drniša, Knina do Benkovca i Biograda te zahvaća još mnogobrojne otoke, vapijemo u ime pučanstva jedne ciele četvrtine Dalmacije, da se utemelji u Šibeniku jedna realna gimnazija i trgovačka škola.

Već sama okolnost, da se u ovom obsežnom predjelu ne nalazi nijedna takova škola, dokaziva da je nad nami do ne davna vladala ruka, koja je na svaki način htjela da hrvatsko pučanstvo Dalmacije ostane u neznanju i poštištenosti. Jer kako bi inače bila ostala srčika Dalmacije, t. j. predjel o kojem govorimo, bez svega što pučanstvo podiže u trgovini, u obrtu, u poljodjelstvu, u obće u ljudskom umieću? To je bio sustav one gospode, koja se još bori u Zadru, to je bio plod ili cilj mletačkog izrabljivanja, to je bio strah od prosvjete hrvatskog pučanstva. Austrijska vlada nije znala nego svemu tomu pogodovati i da nije bilo uztrajnog rada, da nije narodna motika prokročila ledine stoljetnog zapostavljanja i izrabljivanja, mi bi i danas bili osuđeni na robovanje onoj gospodi, koja i danas ne vidi, ne želi, ne zna nego živjeti na teret poljodjelskog, hrvatskog pučanstva.

Ali zaludu je. Prošla su ona sramotna vremena kad je naš svijet bio roblje. Dižemo se, osovili smo se na svoje noge. Ono gospodstvo propada i mora da mu nestane svakog traga. I kad mi pitamo realnu gimnaziju i trgovačku školu za pučanstvo koje toga nema, kad mi to pitamo za ciele četvrtinu Dalmacije, to je za to da se ovo pučanstvo još više prosvietli i u blagostanju unapređuje. To je zahtjev koji je opravdan, potrebit i koji mora da se izpuni čim prije.

I izpuniti će se, jer mislimo da ne će biti našeg javnog čovjeka, da ne će biti zastupnika, koji ne će svoj glas uložiti za ovu pravednu i potrebitu stvar. Mislimo da ni vlada ne će htjeti, da ju se žigosa kao prokletu mačehu, koja na silu hoće da nas uzdrži u neznanju i nabražnjaštvu, jer, kad bi baš bilo očito, da ona otvara novih srednjih ili drugih škola u Dalmaciji, a osobito u Zadru, a još i danas nas zapostavlja, kad bi bilo očito, da ona ne će da udovolji potrebi gdje je nužda, a daje gdje svišljivo, onda bi ona morala očekivati da ju ovo pučanstvo prezire i proklinje.

Mi ovo pitanje ne ćemo pustiti, dok se ne riješi za nas povoljno, i nema prava nitko da nam zamjera, a najmanje talijansko piskaralo „Dalmata“, koje još i danas hoće da goni stari zakon protiv svome što bi bilo kadro da nami Hrvatima pomogne. I još na koji način hoće to talijanče da diže svoj glas!

Mi smo bez uzgoja, i glupi te pišemo iz mržnje, a naš grad je stvarca posve nišetna i siromašna, koja se sa Zadrom ne može ni pripodobiti, nami, našem pučanstvu vlada daje sve, Zadru ništa. Zadranu su napredni, prosvietljeni, bogati, podižu tvornice, grade kuće i takovi su kakov šibenčani ne mogu ni sanjati da budu. Prisposobla Šibenika sa Zadrom je uprav smiešna. Nitko kao Zadar ne treba trgovačke škole, mladići zadarski hoće da budu slobodni, neće u državne urede, jer oni imaju tvornicu leda i koji motor na benzini, gdje bi mogli postati upravljači i naravno talijani pa za to i talijanske škole. Ovo bi bili u šuštimi napadaji talijančeta na Šibenik, koji da mi je inače mio i drag, jer da ima na sebi neizbrisivi pečat talijanstva.

Čitajući ove napadaje ne znaš, je li više u njima prevladava glupost ili zloba, jer kad bi bio Šibenik sa svojom ogromnom okolinom uprav onako nevoljan i siromašan i glup, kako ga talijanče hoće da prikaže, zar to ne bi bio uzrok i pravedno poticalo da mu se dadu škole?

Ali polagano, talijanče! Šibenik i okolica pokazali su izvanredne trgovačke i obrtničke

snage i sposobnosti. Jer može se reć do jučer kmet i sužanj talijanske gospode, znao je naš težak osloboditi se toga gospodstva i odkupiti sebe i svoju zemlju svojim trudom i znojem, pa se evo daje na razna trgovačka i obrtnička poduzeća, te sam, svojim silam sredstvima, podigao je svakovrsne tvornice još onda kad je Zadar o tom tek sanjao. A kad bi se Šibeniku probili prema Rogoznici kolni putevi, kad bi ga se sa mostom preko Krke spojilo sa Kotarima, on bi sam, svojim silam i sredstvima orijski prokročio onoj budućnosti za koju radimo.

Ali da, poručuje nam talijanče, da Šibenik ne napreduje toliko u gradjevinam koliko Zadar. I to napisa i nije ga oblio stid. Hrvatskim milijunima, novcem pokrajine sagradili talijanci kuća i palača pa eto, kako je i pravo, rugaju se. Ne smeta, doći će doba kad će one palače doći u hrvatske ruke, jer je suđeno da i Zadar dodje, ali ipak i ovo ruganje je dokaz u kakvim je rukama vjersijski zavod Dalmacije. Da su vladali Hrvati kako je trebalo t. j. štiteć svoje, ne bi zadarsko talijanče bilo objestno. U Šibeniku, a i u nijednom gradu Dalmacije, nije se gradilo novcem zavoda; što se sagradilo učinilo se domaćim silam, a da se u našem gradu u gradnji nije napredovalo koliko treba, to je opet zasuga onih ostataka talijanskih, koji na stariim kućam hoće da dobivaju više nego bi mogli i morali.

Nego i to će proći. Šibenik će usprkos svemu napredovati, jer je skroz hrvatski i naseljen pučanstvom, koje mora ići napred jednom kad se počelo micati poslie dugog sna u koji je, silom okolnosti, bilo od talijana uspavano. Kretinja je to koju ne može nitko obustaviti.

I uprav jer hoće da napreduje, da se napred kreće, jer hoće da i svu okolicu povuče za sobom k prosvjeti, k blagostanju, hoće da ima i škole, koje mu se pristojno i po veličini i po položaju i po okolici, koja sva čuti istu potrebu.

Grad koji ima pet srednjih zavoda, grad koji je skroz i skroz činovički, grad koji po svom položaju nema zavosti koliko Šibenik, grad koji hoće da j: tudjinski u moru hrvatskih žitelja, grad koji izra! ljava ciele okolišno pučanstvo i oko sebe hoće da uzdrži sužanštvo i tmnu tudjeg jezika, taj grad ne smije otimati ni Šibeniku, ni nijednom drugom grad Dalmacije ni škola ni ikakvih prosvjetnih ustanova.

A da se takova otimačina ne dogodi dužnost je svih žitelja od Trogira do Benkovca, od otoka do Bukovice, čast je to svih hrvatskih zastupnika bez razlike stranaka, obraz je to i vlade, koja mora napokon dokazati, da nije samo za to u zemlji da silom zatire napredak pučanstva.

Poći ćemo još korak napred i kazati, da mi hrvatskom Zadru želimo svaki napredak, želimo da se i ono pučanstvo oslobodi talijansko-ga izrabljivanja, želimo da se i ono unapređuje u prosvjeti, dakle da i Zadar, ako mu treba, dobije hrvatsku trgovačku školu.

Preko toga nesmiemo ići, li, dopuštajući drugom sve, ne ćemo i ne smijemo odustati od zahtjeva, da nam se najprvima dade što ide. Najprvima škole, jer nam se nije nikad ništa dalo.

Hoćemo li uspjeti? Vidit ćemo?

Uredjenje parobrodarske službe u Dalmaciji.

Kako smo tuskoro iztakli, parobrodarsku će službu u Dalmaciji obavljati tri skupine, tri društva: Lloyd, Dubrovačko društvo i novo društvo, koje će nastati uslied fuzije četiriju dosad postojećih samostalnih poduzeća Zadarske plovide, Negri i dr., Topić i dr. i Rismondo. Pitanje je, od koje će koristi biti ovakovo uredjenje za napredak i razvitak naše obalne plovide. U Dalmaciji mjesto pet parobrodarskih poduzeća imati ćemo samo jedno i to Dubrovačko; ostala četiri poduzeća za nas su izgubljena, jer se stapljaju u jedno podu-

zeće, koje neće biti naše, domaće, nego će, kako se uporno tvrdi, prenieti van Dalmacije svoje sjedište, svoje upravno djelovanje, i koristi što su tim skupčane; Dalmacija će biti samo izrabljena, a bit će lišena sviju koristi, što može da pruža središte upravnog i poslovnog djelovanja jednog velikog poduzeća.

Te su koristi različite i mnogobrojne. U zemlji i mjestu, gdje je sielo i pravo središte djelovanja takovog poduzeća, razvija se kod pučanstva zanimanje za sve što zasieca u odnosnu granu privrede; mnogi će se posvetiti pomorstvu, koji prije nisu na to ni u snu pomislili, naći će tu unosne zarade, i nastojat će da promiču napredak i razvitak plovide. Poduzeće služi se u prvom redu sa domaćim radnim silam, jer su mu na dohvat ruke, i eto prigode pučanstvu, da se raznovrstnom zaradom okoristi; uprava je primorana, da se na svom sjedištu posluži postojećim novčanim zavodim, agencijam, trgovcim, obrtnicim i t. d., a to sve doprinosi unapređenju trgovine, obrta i prometa. Da ne govorimo pak o lpravnom, uredovnom osoblju, koje mora stanovati u sjedištu poduzeća; zgradam, skladištim, što se tu moraju podignuti; o javnim nametim, koji idu na korist zemlje. Sve to sačinjava jedan kompleks blagodat i koristi, koje zemlja ne more da pregori.

Ako su glasovi istiniti, novo anonimno društvo, ili bolje kartel goripomenutih četiriju društava, primati će od vlade na godinu veliku subvenciju od oko milijun kruna, što u 10 godina sačinjava iznos od 9—10 milijuna kruna. Osim toga država se obvezuje prama njemu te i prama Lloyd i dubrovačkom društvu, da kroz deset godina ne će subvencionirati nikakovo drugo parobrodarsko poduzeće kod nas, što bi se bavilo obalnom plovidbom. I bez ove obveze od strane vlade, obzirom na udjeljene velike subvencije, jasno je, da vlada nebi ni mogla kroz 10 godina udjeljivati još drugu subvenciju. Ovo znači, da za 10, a i za više godina, ostaje upravo onemogućen svaki daljni napredak i razvitak naše obalne plovide, da je zatvoren put svakom samostalnom nastojanju, svakoj privatnoj inicijativi, da se dalje, prama sve to više rastućim potrebam, postepeno poboljšaju prometne prilike. Poduzetim uredjenjem bit će valjda doskočeno sadašnjim potrebam što se tiče vrstnoće brodova, broja i brzine pruga, konforta i podvorbe uobće. Ali se trgovina, promet, saobraćaj danomice razvijaju, potrebe rastu, tako da ono što se danas dostatnim čini, sutra se već prikazuje, da je manjkavo. Pa se s toga fuzija četiriju društava u jedno, koje je velikom državnim subvencijom zaštićeno od svake konkurencije, prikazuje štetnom po daljni napredak i slobodni razvitak naše obalne plovide.

Kad se je radilo, da se sva naša parobrodarska poduzeća sa Lloydom stope u jedno veliko društvo, koje bi bilo od vlade obilato subvencionirano, koje bi imalo kod nas svoje sjedište, a bilo bi financirano od domaćeg kapitala; vodjeno i upravljano od domaćih stručnjaka; te bi u narodnom pogledu odgovaralo čuvstvu zemlje; proti tu osnovi nije moglo biti prigovora. U tako velikom organizmu svakovo nastojanje i privatna inicijativa naša bi široko polje rada za razvitak i unapređenje plovide.

Ovdje se radi o djelomičnoj fuziji parobrodarskih društava u jedno samo, koje, izim 1—2 pruge do Trsta, bavit će se isključivo lokalnim prometom; pa s toga takova fuzija i ne ima smisla, a još manje ustanovljenje sjedišta takovog društva izvan Dalmacije. Tko bi mogao pojmiti, zašto će se iz Trsta moći bolje upravljati sa našim mjestnim prometnim prilikam? Tko bi mogao navesti razlog, zašto, kao i dubrovačko društvo, ne mogu djelovati i nadalje napose, neodvisno jedno od drugoga, i ostala četiri društva? Ta vlada ima u podjeli subvencija i načina i sredstava, da obezbiedi redovitost i tačnost parobrodarske službe, sjegurnost i udobnost putnika; da onemogući međusobnu ubitačnu konkurenciju u tarifam, prevoznim cijenam i t. d. Tad nebi bila izklju-

čena utakmica u pogledu poboljšanja prometnih prilika, u pogledu nabave zgodnih i ljepših parobroda, pruženja većih udobnosti putnicim, bolje obskrbe osoblja namještenog na parobrod; a ovakova utakmica dopriniela bi bolje napredku i razvitku plovide. K tomu bi pak i zanimana društva našla svoju korist; njihov rad i nastojanje našlo bi susretaja kod pučanstva dotičnog prometnog okoliša, a to mnogo znači.

Svakako i po razvitak naše obalne plovide i po interese samih društava bolje bi bilo, da ostanu neodvisna kao i dosad, da se ne fuzioniraju, nego li, da združivi se, prenose sjedište društva van Dalmacije. Što ga napokon ulazi Trst u lokalnu plovidbu u okolišu zadarskom, šibenskom i splitskom? Ako se parobrodari odlučno ne protive želji vladi, da sielo društva bude u Trstu, naći će na veliko nezadovoljstvo u Dalmaciji, na protivštine i poteškoće, koje neće stalno promicati društvene interese i napredak. Neka se ne daju začarati od velike subvencije, jer će se vlada revanširati nakon 10 godina, kad će neumoljivo moći da dikтира uvjete društvu, koje će sve biti prvo nego neodvisno i jako, tim više što ga neće zaštititi susretaj ni simpatija našeg pučanstva. Sa prenosom siela u Trst otimlje se našoj zemlji i ono malo vrela probitka, što sačinjavaju danas postojeća društva kao znatna trgovačka poduzeća kod nas. Kako da se ovo protumači pored svih pustih obećanja sa strane vlade? Ona cieni, da će društvo biti sasvim u njezinim rukam ako bude imalo svoje sjedište u Trstu. Nek parobrodari ne zaborave na to.

Završujemo iztičući zahtjev, da društvo, koje bi uslied fuzije nastalo, mora ustanoviti u Dalmaciji svoje sjedište, ili inače, da društva ostanu kao i dosle neodvisna jedno od drugoga.

O izseljivanju.

(Nastavak i svrha).

Pokle smo u prošlom broju iztakli svu slabu stranu izseljivanja, red nam se je danas pozabaviti time, kako bi se isto dalo urediti, e da od njega bude ne samo koristi narodu, već da i izseljenici budu zaštićeni na način, da se već ne zbivaju na njihovu štetu sve one nepodobštine, sva ona izrabljivanja, s kojih moraju jednostavno da stradaju.

A to se mora tim više učiniti, što je izseljivanje postalo jur takovom činjenicom, da ga se, posmatrano s narodno-gospodarstvenog pogleda, ne smije više uzimati kao privatna stvar pojedinca. Prama pojavi izseljivanja ne smije već ni časa ostati ravnodušno ni društvo ni državna vlast.

To su već uvidjele sve druge države, odnosno njihove vlade, same austrijska kao da još nije shvatila ili kao da ne će da shvati zamašitost ovog pitanja i odgovornost s njim za nju skopčanu.

Ugarska vlada n. pr. pokazala se je i u ovom pitanju uvidljivijom od Austrijsanske. Ugarski ministar unutarnjih posala gđ Julijo Andassy potaknuo je prigodom razprave o proračunu za god. 1906 misao, da se u spomenutim ministarstvu osnuje odsjek za izseljivanje, a čuje se; da će se ta misao ostvariti, jer se je u ovogodlšnji proračun uvrstila stavka za pokrće troškova za osam novih činovičkih mjesta, koja će sačinjavati taj novi odsjek. — Zadaća tog odsjeka sastojat će se u nadzoru nad djelovanjem izseljeničkih poduzeća, u provadjanju predloga, koji bi išli za umanjivanjem izseljivanja, u vrhovnom nadzoru nad izdavanjem putnica, u izdavanju statistike o izseljivanju, u saobćivanju konzulatnih izvještaja o izseljivanju upravnim oblastima, u izdavanju redarstvenih i administrativnih odredaba, kojima bi se imale zapriječiti razne nepodobštine kod izseljivanja. Ovoliko ugarska vlada, pa dok je izseljeničko pitanje daleko važnije za nas Hrvate, nego li za Magjare, austrijska vlada i u ovome komodno planuje, gledajući mirne duše modernu trgovinu ljudskim mesom.

Treba uzeti kao ozbiljnu, utvrdjenu činjenicu, da se naš narod ne seli u tuđi svijet preko oceana iz obitelji, nego iz ekonomskih uzroka i u ekonomsku svrhu. On ide, jer misli, da će mu tamo bit bolje, da će pomoći sebi i svoje, tim više, što je čuo i čuje, da su se tamo mnogi liepo ojasprili. Dokle god siromaštvo i nevolja gone našeg teška za svijet, dotle će bit uzaludne sve sućutne rieči i opomene, sve papirne zabrane. On ne može gladovati i mirovati. Treba dakle, da se izseljivanje zaprieči podiči narodno gospodarstvo. Kad bi najavljen vladina akcija za gospodarstvo pripomaganje Dalmacije bila u istinu realna akcija, kad bi se vidjeli njezini plodovi i uspjesi, onda bi se i izseljivanje dobrano zaustavilo. Ali ono raste i raste danomice! Eno, u godinu dana od 1. srpnja 1906 do 30 lipnja 1907 po statistici izselilo je samih Hrvata 61.432. To je porazna brojka!

Vlada mora mnogo toga *sustavno* raditi i podizati, ako će da u ovom pravcu narodu pomogne, bez toga svi njezini programi vrijeđaju pišljiva boba. Treba stvoriti čitav niz korisnih uređaba, kojima se teško može da posluži. Bez toga on mora da traži kruha drugdje, makar u Americi, Africi ili Novoj Zelandi.

Kad bi izseljeničko pitanje bilo uređeno, svjedeno na prave granice, ono se već ne bi moglo smatrati kakvim absolutnim zlo, kako danas, već bi to bila zbilja jedna sretna, pozitivna spekulacija, jedna vrst sreće, pošto naš narod većinom ne seli u svijet da tamo ostane, već samo da se materijalno pomogne, da priskrbi sebi ono, što ne može kod svoje kuće, što uu kod kuće maćuhinska vlada ili otimlje ili uzkrčuje, pa da onda sa makar napomenuli, silno ustravilo i uzrujalo dosadašnje njegove izrabljivače, osobito zloglasnu talijansku kamoru i socijal-demokrate u njezinoj službi.

Tako žarko pripoviedana ideja o internacionalizmu pobledila je za rana i nema svoje prvotne privlačive sil. Netom čovjek dodje do neke veće izobrazbe uvidja odmah da mimo svog društva, mimo svoje države, pripada također i svome narodu. Učvrstila se narodna prava i svetinje, braniti radnika od svih nezgoda u privatnom životu pred gospodarima, to je zadaća, koju je preuzela i narodna radnička organizacija u Trstu.

Ta zadruga je u Trstu za Slovence od životne važnosti. Većina tršćanskog radništva je slovenska, a izložena je svim mogućim veksacijama u moralnom i narodnom obziru. Nova zadruga, sad utemeljena, ljudska je organizacija, koja se osniva na demokratskoj podlozi. Utemeljiteljina skupština, kao javismo, obdržana je dne 19. t. mj. te je predsjednikom zadruge izabran Dr. Josip Mandić. Odbornici su birani iz svih slojeva tršćanskog slovenskog stanovništva.

Zadruga će razprostrirati svoju djelatnost po svim slovenskim pokrajinama i ima pravo ustanovljivati podružnice. Svrha joj je organizirati narodno radništvo svih stranaka, braniti i zagovarati njihova prava i njihove moralne i materijalne koristi, te uzgojiti narodu gospodarstveno i duševno krepke radnike. Sredstva su joj za to već utanačena, a smjeraju jedino na moralnu i ekonomsku dobrobit radništva. Mjesečni doprinos 80 para.

U zadrugi ima već do sada 2000 radnika. Po tome talijanci, veliki liberali, irendentisti i svi drugi njima slični, mogu sami uvidjeti, da nije više utopija govoriti o slavenskoj budućnosti Trsta.

Vrelo Života.

(Od Ivana Meštrovića.)

Ljudi, koji ne poznaju Meštrovića, vele da je velika prečica. Ne će da zna za tuđi savjet. Na mnjenje se kritičara ne obazire. Tomu se Meštrovićevu svojstvu ne čudim. Vlastite misli, vlastiti put, to su najmarkantnije obilježje pravog umjetnika. Uprav se u tim Meštrovićevim „žilim“ svojstvima zrcali moć i sila njegove pshije, njegove intucije i jakost njegove čvrste odluke da prodre kroz sve one zaprieke, te ih umjetnik susreća dnevnic sa svakim korakom na putu. Ljudi, pa se oni ubrajali među prve umjetničke kritičare, koji tim Meštrovićevim svojstvima predbacuju neslane i neumjestne prigovore, dokazuju ili da su zlobni i nenavidni njegovoj energiji duha i veličini njegove intucije, ili da nisu kadri prodići do Meštrovićeve duše. Ljudi, kojima na čelu stoji napisano „nenavidnost i zloća“, neobaziru se na umjetničku stranu umjetnika. Njima je glavna zadaća da ocrtaju svakoga, da ubijaju svako i najmanje čustvo umjetnika. Kritika je takovih ogavnja. Takovi kritičari zavode javno mnjenje sve dotle, dok se ovomu ne pruži zgoda, da se samo divi remek-djelu umjetnika.

preko cilog njihova putovanja, pa sve do njihova povratka u zavičaj. Ta briga bila bi sigurno obilno nagradjena.

Dokle god Austrija ne uredi svoje konzulate s posebnim obzirom na izseljeničko pitanje, dok se za nj ne zauzme sustavno i intenzivno, dotle ćemo uvijek u njemu imati i pitanje narodne biede i narodnog zla.

U savezu s izseljeničkim pitanjem vrlo je važno i pitanje o pomilovanju svih onih, koji moraju da stoje u tuđini, prem bi se rado vratili doma, jer ih tamo drži prikovane strogi vojnički zakon. To pomilovanje donielo bi zemlji mnogo dobra, pa se nadamo, da će se ono ponovno potaknuti u ovogodišnjem zasjedanju sabora u Zadru, jer takova pitanja nije nikad suvišno izdicati i ponavljati.

Narodna radnička organizacija u Trstu.

Do sada je slovenski radnik u Trstu bio uvijek blačen od gospodarja; njega je talijanska socijalna demokracija u svemu i po svemu izrabljivala u svoje spekulativne svrhe, osobito prigodom raznih izbora. Sada je tome radniku dozlogrdilo to neprestano i ubitačno duševno robovanje tuđincu. Da se odupre, da na svoje noge stane prisvojilo je slovensko radništvo ideju zajedničke obrane, a po tome i staleške svoje organizacije proti svakom i svakičijem zlostavljanju. Doba, kad je to radništvo moralo robski dušom i tielom raditi za privilegovane, više krugove, već je minulo, a to je, kako smo u predosljednem broju medju viestima napomenuli, silno ustravilo i uzrujalo dosadašnje njegove izrabljivače, osobito zloglasnu talijansku kamoru i socijal-demokrate u njezinoj službi.

Tako žarko pripoviedana ideja o internacionalizmu pobledila je za rana i nema svoje prvotne privlačive sil. Netom čovjek dodje do neke veće izobrazbe uvidja odmah da mimo svog društva, mimo svoje države, pripada također i svome narodu. Učvrstila se narodna prava i svetinje, braniti radnika od svih nezgoda u privatnom životu pred gospodarima, to je zadaća, koju je preuzela i narodna radnička organizacija u Trstu.

Ta zadruga je u Trstu za Slovence od životne važnosti. Većina tršćanskog radništva je slovenska, a izložena je svim mogućim veksacijama u moralnom i narodnom obziru. Nova zadruga, sad utemeljena, ljudska je organizacija, koja se osniva na demokratskoj podlozi. Utemeljiteljina skupština, kao javismo, obdržana je dne 19. t. mj. te je predsjednikom zadruge izabran Dr. Josip Mandić. Odbornici su birani iz svih slojeva tršćanskog slovenskog stanovništva.

Zadruga će razprostrirati svoju djelatnost po svim slovenskim pokrajinama i ima pravo ustanovljivati podružnice. Svrha joj je organizirati narodno radništvo svih stranaka, braniti i zagovarati njihova prava i njihove moralne i materijalne koristi, te uzgojiti narodu gospodarstveno i duševno krepke radnike. Sredstva su joj za to već utanačena, a smjeraju jedino na moralnu i ekonomsku dobrobit radništva. Mjesečni doprinos 80 para.

U zadrugi ima već do sada 2000 radnika. Po tome talijanci, veliki liberali, irendentisti i svi drugi njima slični, mogu sami uvidjeti, da nije više utopija govoriti o slavenskoj budućnosti Trsta.

U našim sam domaćim novinama čitao dosta puta pohvalnih rieči o Meštrovićevim djelima. Pohvalnih rieči! Pusta li sarkazma! Hvalili su ga, jer je politički simpatizao s njima. Ali kada se je o tomu radilo da mu se u Zagrebu dade jedan od onih šest ateliera, koji su njegovom inicijativom bili sagradjeni na Prilazu, onda im je namah zasrudio Meštrović. Od velikog svjetskog umjetnika postao im je kiparski parasit. Pa što bi se još i Zagreb imao obručiti pred svetom da je postao leglom umjetničkih parasita? Nije im bilo po čefu da im Meštrović dodje u Zagreb! Radi toga nije on ni dobio jedan od onih šest ateliera na Prilazu. A „Pokret“, taj najliberaliji hrvatski dnevnik, nije se niti udostojao, da bi u ovomu poslu donio Meštrovićev dopis, koji je imao da ilustrira cilu zakulisnu i sramotnu aferu glede ateliera u Zagrebu, kao i onu još sramotniju za vrijeme umjetničkih izložaba u Beogradu i u Sofiji.

Hvalili su ga pred javnosti, dok su ga li mrzili u njihovoj rajskoj duši ili prema njihovom stranačkom raspoložaju sastavljali sa svoj „kritički“ sud.

Rekoh, čitao sam dobra i zla o Meštrovićevim djelima. Nu koliko se sjećam o njima nisam do sada čitao prave umjetničke kritike.

Donesimo ove redke po obavjestima slovenskih novina, e da se i naše radništvo ugleda u braću Slovence u Trstu, pa da i ono počne raditi oko svoje organizacije, u kojoj će sačuvati i učvrstiti ne samo svoja staleška prava, nego i svojtu narodnu sviest na obće dobro naroda i domovine.

U Crnoj gori.

(Sudbina vojvode Vukovića.)

U Crnoj gori ne ide sve u redu. Odavna ima tamo nezadovoljstva. Zemlja je prilično zapuštena, pučanstvo iscrpljeno, siromašno. Što je nezavisnijeg progoni se preko granice ili se zatvara. U zemlji vlada samovolja. Izgleda da je vrst ustava bila proglašena samo da se dozna lažnje za nezadovoljke. Ovih dana je bio utamničen i sam vojvoda Gavro Vuković vođa srbijanske stranke u Crnoj-Gori.

Na njegovu sudbinu vredno je da se osvrnemo.

On koji je pred kratko vrijeme za liepi niz godina u diplomatskom zboru zastupao interese Crne-Gore, kao njezini ministar vanjskih posala, danas se grije u onim istim crnogorskim tamnicama, u kojima su se i za njegova ministarovanja grijali mnogi drugi Crnogorci skloni Srbiji.

Povod njegova uapšenja dao je jedan njegov govor držan u jednoj javnoj skupštini. Na skupštini je vojvoda Gavro Vuković zagovarao sjedinenje Crne-Gore sa Srbijom pod kraljem Petrom. U govoru je napao knjaza Nikolu i sakupljenju svjetini dokozivao poniženstvo dalnjeg obstanka crnogorske knjaževine pod tuđim skrbništvom; osudjivao je crnogorski nazovi ustav, i cilu današnju lažno označenu slobodu u Crnoj Gori.

Posle toga vojvoda Gavre Vuković je svršio. On nije više pogibeljan knjaževoj kući kao što nije bio pogibeljan niti onda, dok je sjedio u ministarstvu izvanjskih posala i mirmo gledao gdje vlati zatvaraju prave crnogorce, koji su isto htjeli što i vojvoda Gavro u najnovije doba.

On je za vrijeme absolutizma knjaza Nikole pripadao knjaževim stranci, on je odoobrao sva ona prognostva. Kad se knjaz Nikola odlučio da u Crnoj-Gori uvede ustav, najući se, da će se tim umiriti sve u zemlji, vojvoda se je Vuković protivio tim novotarjama; a kad je knjaz Nikola proveo reforme u Crnoj Gori, vojvoda je Vuković bacio oko preko Novog Pazara i Stare Srbije na Beograd.

Vojvodi je Vukoviću uspjela bila protucrnogorska akcija, te ga se je u redovima protuknjaževske stranke smatralo pravkom. Njegov su glas rado slušali Crnogorci, a jer je Vuković poznavao crnogorsku vanjsku politiku, to je crnogorski puk u njegovoj borbi proti knjazu polagao velike nade.

Osim toga vojvoda Vuković bavio se politikom zemalja izpod južno-zapadne strane Lovčena. Ustavna crnogorska stranka, rek bi, da bi bila sretna, kada bi vidjela sredjena sva pitanja unutarne naravi zemlje. S toga joj nije niti padnulo na um da u njezin program usvoji osvojenje južne Hercegovine i južne Dalmacije do Metkovića. Vojvoda Vuković je naprotiv u svakom narodnom zboru zagovarao politiku osvojenja ovih zemalja, kao i onog diela Albanije, te se pruža sve doli do Manastira. Naravska je posljedica bila da su ove vojvodine

sanjarije nalazile odaziva u lakoverujućoj svjetini, a jer se tuđi politici, barem na oko protiv svaka crnogorska vlada, to je Vuković bio izabraro veoma zgodno gradivo, kojim je uspevao proti ustavnoj stranci i proti samomu knjazu.

Vladini ljudi na Cetinju i sam knjaz Nikola iz početka nisu pripisivali veliku važnost vojvodinovoj agitaciji. Nu kada je agitacija vojvode Vukovića prekoračila mjere; kada je ona počela buniti svijet proti samom vojničtvu; kada su Crnogorci, usljed Vukovićeve bezobzirne agitacije, počeli javno grđiti ime knjaza i napadati na njegove doglavnike, usledila je zapodati na njegove doglavnike, usledila je nepočin, da se Vukovićevoj agitaciji učini konac i agitacija vojvode Vukovića, koja nije imala nikakve praktične vrednosti, svršila je njegovim uapšenjem.

Bez dvojbe je, da ima mnogo toga trula u Crnoj-Gori i da ima za stalno veoma dobrih Crnogoraca, koji su utamničeni i prognani, jer su želiti napredak svojoj zemlji, ali u slučaju vojvode Vukovića izgleda da je glavnu ulogu igrala nastala mržnja između njega i knjaza, odnosno knjaževih doglavnika. Utamničenju može bit da je sve što navedosmo samo izlika. Može bit da je glavni uzrok mržnja vladajućih krugova proti ljudima koji bi htjeli da u Crnoj Gori da krene na bolje.

U istinu i mi to želimo. Dao Bog da se u Crnoj Gori duhovi umire i da se posvete napredku, prosvjetli i blagostanju Crnogoraca, jer je da ti srce puca, kad na primjer u Trstu i drugogdje susrećaš po ciele čete Crnogoraca, koje gladne i bese traže koru hljeba, a ne mogu da ga zasluže, ili ga zaslužuju u velikom čemeru i prenapornom trudu.

Pred otvor sabora.

Drugo važno pitanje, o kojemu bi se imalo također ozbiljno početi razpravljati u Saboru, jest pošumljenje naših golih kamenitih brdina.

Okavo kako je do sada išlo u tom pogledu, dalje se ne može, dalje se ne bi smjelo ići, ako ne ćemo da do malo vremena Dalmacija ne bude uruštena u zemlje, gdje su kiše riedkosti, kao zemlje sjevero-istočne Afrike i Arabije.

„Nastojte pošumiti gole brdine, pa tek onda razgovarati čemo se o gospodarstvu“ reče podpunim pravom neki glasoviti gospodar u Španjolskoj.

Da su šume od velike važnosti po gospodarski napredak zemlje imademo sijaset dokaza, pa upravo s tog razloga, jer nam manjka taj glavni uvjet narodnog blagostanja, sigurnošću možemo utvrditi, da je našem siromaštvo u velikoj mjeri krivo to, što nam fale šume, te se o velikom napredku na gospodarstvenom ili obrtnome polju kod nas ni sanjati ne smije.

Nedostatak šuma haranjem istih u gornjoj Italiji, ljuto se osvetilo tamošnjemu pučanstvu, pa usprok veličanstvenog sustava navodnjavanja, gospodarstvo tamo ne može napredovati, kako bi moralo.

Znade se iz povjesti, da je Španjolska za vladanja mudrih Mauurskih kalifa posjedovala krasnih šuma, te da je gospodarstvo onda tamo krasno napredovalo. Za vlade Karla V. plovilo se riekom Manzanaresa do Madrida, a Mauri plovili su Ebroru do 60 milja daleko; ali posle izгона Maura pod pritiskom krolvočine

Žalostna je to svjedočba po hrvatske kritičare, dok je Meštrović ipak zaslužio da mu ovaj ili onaj umjetnički kritičar posveti malo više pažnje. Ja ovu pojavu tumačim posve drugičije nego li će ju možda čitatelji tumačiti. Ja držim, da između današnjih hrvatskih kritičara nema dostatne umjetničke naobrazbe, pa je naravno da mi nismo još mogli čitati kritiku, koja nam u pravoj slici tumači djela Meštrovićeva diletta.

Ne ubrajam se među hrvatske kritičare u obće, a još manje u redove onih, te se bave kritikom liepih umjetnosti. Ne sramim se reći istinu. Kritikom se nisam nikada bavio. Tvrdja je to kost! Kritika je znanost, koja čovjeku mora da pojede najbolji dio njegova života, ako hoće da jednom uzmogne reći: Moj sud vriedi! Od kritičara se, ma u kojoj struci bilo, zahtjeva podpuno poznavanje dobrog predmeta. Inače nije mu moguće lučiti dobro od zla.

A gdje su kod nas ljudi, o kojima se može utvrditi da su u ovoj ili u onoj struci pravi stručnjaci; da ob ovom ili onom predmetu mogu izreći jedan objektivni sud, a da vriedi?

Ove misli iztaknuh, ne želeći da me moji znanci i poznanci ubroje medju pseudo-kritičare.

(Nastavit će se)

španjolske inkvizicije, počelo se nerazboritim haranjem i palenjem šuma. Naravno da ni posljedice tog varvarizma nisu izostale.

Nekad plovne rijeke presušile se, da se jedva brodica onuda moglo plovi, podneblje udesno raznim kulturnim biljama, promienilo se, te je postalo neprijatno svakoj vegetaciji, mjestimice dapače škodljivo i ljudskom zdravlju.

Takovih primjera na stotine i stotine moglo bi se navesti i ciele debele knjizirine o tome dale bi se napisati.

I kod nas u Dalmaciji nekada krasne šume pale su žrtvom tuđinske pohlepe s jedne, a nerazboritog haranja i pustošenja s druge strane. Nekada po rimskom pjesniku Pliniju opjevanih divnih dalmatinskih šuma nestalo je pod nezasićenim sjekirama ponajviše za vlade deseterice i haranjem turskih horda.

Sjajne palače duždovog grada znale bi pričati, kamo se djeo zeleni venac, kojim su bile ovdjeđane dalmatinske obale, sa kojih sada sam krš i goli kamen vapi, da joj se smiluje ljudska ruka, te da joj se povratu, što je ljudska zloba ugrabila.

Dalmaciju, svake godine posjećiva na hiljad turistu sa svih strana svijeta, i dive se njezinim krasotama, a koliko bi ljepša i čarobnija izgledala osobito obala njezina, kad bi bila zagajena i odjevena u zeleno ruho. A za koliko bi vrijednost ove lijepe zemlje ponarasa, da je zašumljena, to se naprosto niži proračunati ne može.

Zašumljenjem naših goleti prestale bi, ili bar u velikoj mjeri ublažile bi se, one ekstremne suše, koje ljeti uništavaju većinom naše kulturne biljne, a podneblje postalo bi vlažnije i priklonitije rastu gospodarskog bilja.

Da šume zaista blagotvorno djeluju na proizvodnju značne vlage o tome imademo si-jaset i vjerodostojnih dokaza.

Šumsko drveće izhlapi silnu množinu vode, jer poprično stanice drveća sastoje iz 30-45 % vode, ovaj postotak vode ravna se naravno po starosti biljne; čim je biljna mlađja tim ima više, a čim je starija sadržava manji postotak vode.

Voda koja se dakle nalazi u staničevju drveća neprestano se giblje, tj. ona voda, što ju drveće upija iz zemlje pomoću korenja prolazi kroz deblo u lišće, a odavle uslied upliva topline, svjetla i vjetrova izhlapljuje.

Da se pako ovo izhlapljivanje proizvadju u velikoj mjeri, neka služe dokazom ovi primjeri.

Jedan hektar 20 godišnje listnate šume, kadar je kroz 5 mjeseci izhlapljivati 800-900; a jedan jendicati dobro razvijeni hrast kroz isto ono vrijeme 120-230 kubičnih metara vode, koju vodu naravno u obliku vodenih para do-vadju atmosferi; a naravna je posljedica, da čim ima više zrak ovih vodenih para, to bude vlažniji.

Snižiti li se recimo obnoć toplina, to ove vodene pare sguščuju se u sitne vodene kuglice, od kojih postaje magla, rosa ili kiša, pa čemo opaziti da upravo u blizini velikih i prostiranih šuma, padaju često preko noći ili o-bilne rose ili tihane kiše, koje naravno blagotvorno djeluju na rast bilja.

Šume su nadalje uzrok (tj. naravni vjetro-bran) proti žestokim vjetrovima, te da imademo dovoljno šuma, nestalo bi onih kadikad nesnosnih vjetrova, koji znadu siline štete nanieti osobito našim maslinjacim, žitijama, duhanima i t. d.

Pa i sa zdravstvenog gledišta šume su od neprocjenjive koristi, jer znatno sa svojim blagotvornim uplivom popravljaju zdravstvene od-nošaje zašumljenog okoliša.

Priroda je naša postojbin; kojoj ne smije nitko biti otuđjen bez svoje sramote i štete. Tu prirodu dužni smo sami sebi, uspomeni otaca pa i našem potomstvu da ukrasimo svim svojim silama, a u prvom redu nastojeći zašumi nepodne vrieti naših ogoljenih brdina.

Nastaje pitanje što se u nas radi, da se ukrasi ta naša priroda, i da li se hoće jednom ozbiljno početi misliti na podignuće šumarstva, tog toli važnog čimbenika narodnog gospodarskog napredka ove toliko zapuštene pokrajine.

Na žalost neima pokrajine pod nebeskom kapom, gdje bi se manje važnosti posvetilo unapređenju šuma, nego kod nas u Dalmaciji, dapače i ono malo kršljave šume i gajeva što ih imamo prepuštano je sebi i slabom nadzoru nesposobnih lugara, koji većim dielom nemar-ni sami po sebi, a još više s razloga jer su slabo i nikako plaćeni, prepustaju, da se u našim gajevima hara i sieče, i da se do malo vremena naši gajevi pretvore u putoš.

Iz iskaza uprave od god. 1902 (jer drugi nam nisu pri ruci) zaklade za pošumljenje, raz-a-bire se, da se je za cijelo rukovodjenje oko pošumljenja kroz god. 1902. potrošilo za Dal-maciju kruna 112.173, pa približno i unapred nije se mnogo više trošilo.

Pa kada bi se i ova svota ebi da trošila ipak bi ovakova svota za cijelu Dalmaciju bila kud kamo premalena.

(Nastavit će se).

Naši dopisi.

Žitnici.

Po najnovijem projektu imala bi se gra-diti nova željeznička pruga od Zadra do žitničke stanice, koja se nalazi 3-4 kilm. daleko od Drniša prema Šibeniku.

Vještaci koji su izpitali cijelo tlo između Zadra i obstojeće pruge Perković-Knin našli su, da je ta tačka najprikladnija — da se spoji Zadar sa ovom željeznicom — ali, nu vraga — pametni „Dalmata“ ovome pitanju posvećuje jedan uvodni članak, u kome se silno protivl gradnji te pruge, i blekastu razlaže, da bi bilo prikladnije da se Zadar spoji neposredno sa Kninom, te po svojoj velikoj uvidljivosti, kroz zidove svoje redakcije vidi, da je ta pruga štetna i otežčana sa nekih tehničkih razloga, koje ipak ne zna navesti; već se samo ogleda i čudi, kako to može biti, kad se je uvijek govorilo samo o željeznici Zadar-Knin, — pa tako sugestioniran, ne može da se snadje. A čujemo da i zadarska trgovačka komora diže protu tome prosvjed, jer da se ovom linijom izbjegava cijeli predjel Bukovice; a malo treba misliti, da se dodje do spoznanje, kako bi opet sa tračnicom Zadar-Knin mimošli dobar dio Kotara i ciele Miljevice, koji isto nemaju željez-ničke sveze.

Gradnjom Željeznice do Knina, osim sličnih poteškoća, što ih susretaju do Žitniča, imaju suviše močvarno tlo Krke, dok ovamo to izbjegavaju, pa uklanjaju se i neobičnoj uzbrdici preko briega Moseča, koju mora sa naporom da pravi ova sadašnja željeznica što ide iz Knina i Drniša. A dobiva se dosta i time, što bi se prugom Zadar-Žitnici znatno prikrieto put onima, koji bi kopnom putovali u Zadar iz Drniša, Šibenika, Trogira, Kaštela i Spljeta i obratno; dok amo imamo samo Knin, kojemu bi se oduljio put do Zadar.

Navodimo još i tu okolnost, da bi ova pruga prolazila u neposrednoj blizini otvorenih ugljenika sela Bogetića, Brištana i Siritovaca u predjelu Miljevacu, koji nisu u djelatnosti samo s toga, što nemaju željezničke sveze, a i u uz-koj blizini čarnog Ronč-slapa, na kojemu se već prave izvodi, da se upotrebi vodena snaga za razvijanje električne sile.

Nu pošto je u ovom pitanju najviše zainteresovana občina Drniška, to ju ovim upozorujemo, da se i ona zauzme za ovu stvar.

Viesti.

Za izlet u Biograd uspjelo je našem „Hrvatskom Sokolu“ unajmiti dva parobroda društva Negrieva t. j. „Krku“ i „Zlariu“. Izlet krece sutra u jutro na 4 sata. Malo prije izstupiti će sokolska četa pod barjakom, predvođena „Šibenskom Glazbom.“ Sudjelovat će izletu i sokolski muški pomlađak.

Protekcijonizam talijanaša na Ravnateljstvu financija u Zadru. Na ravnateljstvu financija događaju se uprav sablažnjive stvari. Iz pisma vjerodostojne osobe razabiremo, da stoji već od mnogo mjeseci nepokrivena dva mjesta računarskih vježenika, premda su se tri kvalificirana mladica natjecala na ta mjesta. Razlog ogadjanja sa pokrivenim tih mjesta stoji u tome, što su ona tri natjecatelja Hrvati, i što na ravnateljstvu čekaju da nastupi prigoda da namjeste jednog talijanaša, koga gospoda imadu „in pectore“. Ovo znači zlorabiti vlast, rugat se sa svakim osjećajem pravice a i igrati hazardnu igru. To se ne smije pustiti neopazice; ciela štampa i zastupstvo mora da ustanu proti tomu naumljenom progonsstvu hrvatskih sinova ove zemlje; ovo nije ni prvi ni jedini slučaj, nego je samo nastavak progonstava, proti kojim hrvati na to priviknuti nisu dosad reagirali onom odlučnosti i bezobzirnosti, koju teške zloporabe zaslužuju.

Za stratifikaciju postaju amer. Iza u Šibeniku Zemaljski Odbor udjelio je — izglednom pospješnošću — Obćini Šibenskoj pripomoć od K 2000. — Očekivat je, da će se za pohnalnim primjerom zemalji, Odbora povesti i vlada, te udjeliti u tu svrhu takodjer svoju pripomoć, kao što je to učinila i za občinu Benko-vačku.

Za novu pučku školu u Varošu uređuje se pomješće u kući g. Pere Škarice, te će ono bit gotovo do početka nove školske godine. Čujemo, da je kotarsko školsko vijeće već

predložilo drugog upravitelja za mjestne pučke škole i rasporedjaj nastavnikog osoblja pri istima.

Dr. Venceslav Plitek liečnik specijalista za želudčane i cievne bolesti najavio je svoj dolazak u Dalmaciju. U Šibeniku će biti na 3. budućeg mjeseca rujna.

Premješten je s promaknućem iz Šibenika u Zadar gosp. Ante Goldoni, upravitelj kancelarije kod ovdješnjeg c. k. okružnog Sudišta. Gosp. Goldoni već je krenuo na svoje novo opredjeljeno mu mjesto, ostavivši za sobom ovdje u Šibeniku najljepšu uspomenu kao građanin i kao patriota. Čestitamo!

Naučno-vinogradarski izlet u Šibeniku najavljen u posljednjem broju našeg lista krenuti će, kako nam je naknadno javljeno, sat ranije iz Trogira t. j. na 4 sata u jutro mjesto na 5, a to da uzumogne dostići vlak i poći u Vrpolje i okolici, gdje je fitokserična zaraza najrazvijenija i najrazširenija.

Savez hrvatskih sokolskih društava u Zagrebu upravo je kolorednu na sve sokolske prednjačke zborove, u kojoj im priobćuje zaključak sastanka starješina hrv. sokol. društava iz Dalmacije obdržana dneva 28. srpnja o. g. u Korčuli, da se naime g. 1908 priredi u Z. društvo sokolski slet dalm. župa, i da se tehničke priprave tog sleta povjere tehničkom odboru „Hrv. Sok. Saveza“. — Tehnički odbor, da se odzove toli zadaći, daje upute prednjačkim zborovima glede svih vrsta vježba, da se u njima postigne jedinstvenost. Što se tiče vježbališta morat će pravodobno bit poslan točan nacrt istoga tehničkom odboru, koji će poslat vodu 2 člana jedno 6 nedjelja prije sleta u Zadar, da nadziru sve pripravne radnje.

Primanje obrtničkih ili trgov. pomoćnika na posao uređeno je §.om 99 novog obrtnog pravilnika dne 5/2 t. g. D. Z. L. br. 26. Po tome §.u to primanje mora slediti na temelju naročite nagodbe, koja mora bit sklopljena pismeno kroz 4 nedjelje iza kako je pomoćnička služba odpočela. Jedan primjerak te nagodbe šalje se odmah upravi konsorcija, ili, ako gospodar ovlome ne pripada, obćinskom upraviteljstvu, te će bit uvršten u određenu knjigu zapisnika. — Neobsluživanjem ovog propisa upadaju gospodari obrtnički ili trgovci u prekršaj.

Trgovačke škole u državnoj upravi. Ministar nastave odredio je, da država preuzme pod svoju upravu sve trgovačke škole, počam od 1. rujna o. g.

25-godišnjica Opatije kao lječilišta proslavljena je pred nekoliko dana velikim slavljen. Isti je dan proslavljen i dolazak tridesetisu čega gosta.

Vrlo važno povjestno djelo piše g. dr. Rudolf Horvat, profesor kr. realne gimnazije u Zagrebu. U tom djelu prikazuje profesor Horvat političko stanje Hrvatske od god. godine 1649.—1664., kada je u Hrvatskoj vladao ban Nikola Zrinjski. Na temelju proučavanja crpljenog iz zapisnika tadašnjih sabora, dakle iz najboljih izvora, dokazuje g. Horvat u tom djelu, da je kraljevina Hrvatska od g. 1649. do 1664. bila posve neodvisna i samostalna, te Ugarska nije nad Hrvatskom vršila baš nikakove vlasti. U svim granama državnoga života Hrvatske odlučuje u to doba samo naš sabor, i što hrvatski sabor zaključiti, to vriedi kao zakon bez posebne kraljeve potvrde. No hrvatski sabor nije tada stvarao zaključke samo o školstvu, sudstvu i upravi kao, danas, nego on stvara zaključke i o porezima, vojničtvu itd., koji se danas stvaraju na zajedničkom saboru u Pešti. Ova će knjiga biti velevažna za sve Hrvate i najbolji svjedok za one, koji ne poštvaju hrvatskoga državnoga prava. Čim bude djelo gotovo, mi ćemo javiti, da si ga mogu nabaviti i naši pristaše.

Hrvatsko kazalište u Zagrebu, koje je prije nekoliko mjeseci dovršeno su, te se dan danas ladanit točanu. Uz pripomoć državnoga turna taj pot

Na prijedlog Dr. Aleks. ... „Da“ ste preveo

Talijanci Ricci. Do Ricci se amo“ bra Tko ne vidjet, ka tamo ličan je na g vrpću.

Naše brzojavke.

Zagreb, 31. Otvor željezničke pruge Karlovac-Vrginmost javnom prometu nosi pečat usinog namećanja magjarskog jezika. Njeki zastupnici koalicije prosvjedovahu proti tome bezzakonu. Ukinuće Rojčeve naredbe izazivlje obći gnjev proti huzaru Rakodczayu.

Budimpešta, 31. Upriličeni pokolj u Panadu sa strane magjarskih honveda izazvao je silno ogorčenje među Rumunjima, što ne će ostat bezposljedica.

Na 10. rujna nastavlja se pregovori za nagodu s Ugarskom. Koncem listopada bit će delegaciji na okupu u Beču.

London, 31. Danas je podpisan rusko-englzki ugovor.

Štajerski Gradac, 31. Na težkom, napornom maršu pri carskim vojnim vježbama mnogo je momčadi popadalo u mnogo mrtvih. Pogled na Gasablanacu je strašan.

Paris, 31. Nastavlja se bombardiranje Casablanche, na koju su Marokanci jurili, ali bez uspjeha. Pri zadnjem okršaju palo je mnogo mrtvih. Pogled na Gasablanacu je strašan.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlasnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Pozor domaćice i obrtnici!

Živimo u doba, kad je potrebna opreznost pri svakoj kupnji, jer se je svugdje bojači patvaranja, svugdje se kupci zavode jeftinom cijenom i onda tek za pravo kupnju za skupe novce slabu robu. Često se zloupotrebljavaju imena u istinu dobrih, zbljnjih tvornica, te mušterije, koje podupno ne paze na izvor ponudjene im robe, bivaju izvarani oznakom kakovog glasovitog tvorničarskog imena. Naročito kod šivaćih strojeva pored svih drugih ime je „Singer“ postalo jamstvom za dobar materijal i za uzornu konstrukciju uslied svjetskog glasa, koji je tvornica Singer Co stekla svojim pedesetgodišnjim savjestnim radom. To i jest razlog, radi kojega toliki drugi tvorničari i trgovci šivaćih strojeva, što su gradjeni po onima Singer Co, prodavaju iste pod uvednim imenima Singer Co, kao n. p. centralni Bobbin, ili kao Singer — strojevi, pa čak i kao „pravi Singer“. — Svaki kupac mora za to da bude protivan takovim prečenjivanjima i nek se uvjeri dobro pri kupnji jednog stroja, da li to čini zbilja u jednoj prodavaonici Singera Co, jer se „Izvorni Singerovi šivaći strojevi“ dobivaju izključivo u prodavaonicama šivaćih strojeva Dion. društva Singera Co, koje se nalaze u svakom većem mjestu, a u Šibeniku u Glavnoj ulici kod gosp. Karla Bambergera.

Unajmljuju so dvije sobe u gradu u jednoj od pobočnih ulica, što vodi u glavnu, u centru grada od kojih jedana prazna, a druga sa pokuštvom.

Za obavijesti obratit se uredništvu

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijedne. Devize se preuzimaju najkulatnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

**Dionička glavnica
K. 1.000.000**

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik
-- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždrieanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulatnije uvjete.

**NOVO
ustanovljena
Hrvatska Tiskara
u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).**

Preporučuje se najbolje P. N. Obćinstvu za izradbu svakovrstnih radnje, kao: raznih djela i brošura, posjetnica, kuverta, listovnih i trgovačkih

papira, zaručnih i vjenčanih objava, oamrtinica i sve druge radnje. Jamči za tačnu i modernu izradbu uz posve umjerena ciena.

**JADRANSKA BANKA
U TRSTU**

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5. Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: eskomptuje mjenice, daje predumove na vrijednostne papire, kao i na robu ležecu u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdrieanne papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Častim se preporučiti p. n. obćinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, braćovštinama, svoju krasnu uredjenu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA

Kod mene se dobit mogu izvrstne, a od mnogih priznate u svim veličinama

— svieće od pravog pčelinjeg voska —

kao i finog crkvenog tamjana.

Prodajem dobra vrcanog — po zdravlje — koristna meda Klg. po K. 1:20.

Kupujem uz dobru ciena u svim količicama žutog voska.

Svaku i najmanju naručbu p. n. mušterija obavljam najspremnije, kao i uz najpovoljnije uvjete.

S veleštovanjem

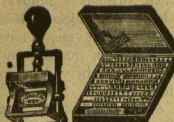
VLADIMIR KULIĆ
Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

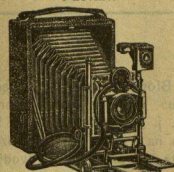
SVOJ K SVOME SVOJ K SVOME

**KNJIŽARA I PAPIRNICI
IVANA GRIMANI-A**

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preduzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kauschucka i kovine.

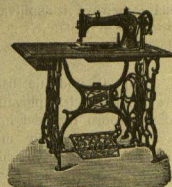

Skladište fotografiskih aparata i svih nazgrednih potrebitina.

preporuča svoj veliki izbor lipeh HRVATSKIH, TALIJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUSKIH KNJIGA, romana, slovnica, riečnika, onda pisacih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu ciena sa tačnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zalaha svakovrstnih toplomjera, zvieker-naočala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama. VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivacih strojeva "SINGER" najnovijih sistema.

Banka Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 1/4 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.

(sterlinam) uz uložničke Listove:

sa otkazom od 15 dana uz 2 1/2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 " " 3 1/2 %

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Zira

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), Split, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikavog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.

Bavi se kapnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predumje na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontrirania (Contrirungs-Lager).

Upravljanje:

uz najveću garanciju provale i važenja sa strane inozemstva uz povoljne uvjete.

uz povoljne uvjete.

uz povoljne uvjete.

uz povoljne uvjete.

uz povoljne uvjete.

uz povoljne uvjete.

NE ČITATI

samo već kušati se mora

davno prokušani medicinski

STECKENPFERD

od ljljanova mlieka SAPUN

od BERGMANNA i Druga, Draždjani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom BERGMANNOVA SAPUNA

od ljljanova mlieka da se lice oslobodi od sunšanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježnu boju.

Preplatno komad po 80 para

u drogariji VINKA VUČIĆA

ŠIBENIK.

Najbolje sredstvo za njegovanje USTA I ZUBI

Glavno skladište za Dalmaciju kod E. VINKA VUČIĆA, Šibenik.